

Viziuni privind rolul resurselor informaționale în comunicarea științifică

(Studiu de caz)

Olesia COBLEAN,
magistru în jurnalistică,
Catedra Biblioteconomie
și asistență informațională, USM

Dezvoltarea vertiginoasă a științei și tehnicii determină necesitatea de a cerceta interacțiunea dintre subiecții comunicării științifice, inclusiv de a analiza căile de difuzare și utilizare a resurselor informaționale. Totodată, R. Moldova urmează să parcurgă calea integrării și afirmării în comunitatea internațională, iar o dată cu aceasta - și cea informațională și științifică.

Explozia informațională a condus la diferențierea mai multor segmente ale comunicării, precum: sistemul info-documentar, ziaristica, radioul și televiziunea etc. Multiplele interferențe dintre segmentele respective dovedesc că, în fapt, acestea constituie un complex interdisciplinar de mare anvergură a comunicării sociale, căreia îi aparține și comunicarea științifică.

Comunicarea științifică a apărut concomitent cu începutul dezvoltării științei în societate și evoluția ei a fost determinată de necesitatea cetățenilor de a acumula treptat și în permanență cunoștințe.

Etapă contemporană de dezvoltare a societății se caracterizează prin utilizarea maximă a cunoștințelor acumulate de omenire pe parcursul istoriei dezvoltării sale. Multe documente științifice capătă formă electronică și se introduc în cercurile științifice, devenind accesibile unui număr mare de cercetători.

Organizarea masivului informațional, care include zeci de milioane de documente, necesită exigențe sporite pentru sistemele informaționale. De aceea devine actuală înțelegerea funcționării sistemului mondial de comunicare științifică în calitate de parte componentă a științei.

Cerința de informații și posibilitățile

tehnic-materiale de transmitere și difuzare ale acestora au impus comunicării o serie de etape succesive, patru dintre ele constituind, fiecare în parte, o revoluție informațională, și anume: *aparitia limbajului articulat, aparitia scrisului, inventarea tiparului cu litere mobile și dezvoltarea intensă a tehnicilor informaționale*, toate acestea culminând cu *calculatoarele*. Așadar, în prezent putem vorbi despre un sistem al comunicațiilor științifice, părți componente ale căruia sunt comunicarea științifică scrisă, comunicarea științifică orală, comunicarea științifică electronică.

Analizând relația recent creată între informația științifică și cercetător, omul de știință care utilizează și amplifică această informație, atribuie consistență deplină afirmației privitoare la *rolul resurselor informaționale* ca parte determinantă a progresului social, deoarece cunoașterea științifică nu este posibilă în afara fluxului informațional.

Anume bibliotecii îi revine sarcina principală de a organiza masivul informațional existent, or, sistemul comunicațiilor științifice și-a extins ariile prin implicarea a încă unui comunicator - *instituțiile informaționale*. Ca rezultat, modificări esențiale ale sistemului nu s-au produs, el doar a fost influențat. Noile tehnologii informaționale au oferit posibilitate autorilor să-și plaseze lucrările pe Internet. În ultimii cinci ani, s-a format masivul documentelor științifice, prezentate de autori sau organizații pe site-uri proprii, în Internet (gratis). Astfel, apariția edițiilor electronice și a Internetului, component al procesului comunicațional influențează toate părțile sistemului, deschide noi perspective de obținere a informației,

adică apare o altă relație comunicativă – biblioteca. În cazul cînd biblioteca nu ar face parte din acest sistem, evident, autorului îi revine sarcina de a-și păstra documentul și de a-l face accesibil pentru public. Dacă autorul nu-și actualizează site-ul său – dispare publicația. Așadar, doar varianta scrisă sau documentul poate garanta într-o măsură mai mare păstrarea cît mai îndelungată a lucrării, adică intrarea într-un sistem biblioteconomic.

Perspectivile dezvoltării comunicării științifice în Republica Moldova țin nemijlocit de condițiile sociale și economice, dar nu în ultimul rînd și de cele politice. Dar țara noastră are nevoie mai întîi de o bază instructiv-metodică și educațională care ar putea rezista cerințelor pe care le impune Societatea Informațională. Potențialul de dezvoltare și integrare în Societatea Informațională se manifestă, în primul rînd, prin cunoștințe, or stabilirea obiectivelor și căilor de evoluție revine cercetărilor științifice. Totodată, specific pentru Societatea Informațională este caracterul ei deschis pentru toate țările lumii. Aceasta presupune circulația cunoștințelor, ideilor, inovațiilor ș.a., a rodului muncii oamenilor de știință, a cercetătorilor și inovatorilor – persoanelor cheie pentru astfel de tip de societate.

În Republica Moldova activitatea științifică există sub formă de activitate finanțată de la bugetul de stat unde este inclusă și activitatea științifico-didactică și prin granturi destinate organizațiilor de stat din această sferă. Astfel modelul de reformare și stimulare a sferei științei și inovațiilor în Republica Moldova este acceptabil la mai mulți parametri. Este creat cadrul juridic - atît pentru dezvoltarea strategică a climatului inovational, cît și pentru elaborarea pîrghiilor de stimulare a cercetărilor științifice și a transferului de tehnologii în viitorul apropiat. Calea propusă contribuie la sporirea, pe de o parte, a responsabilității comunității științifice în sfera Guvernului și a societății civile, iar pe de altă parte, stabilește obligația autorilor de a investi în domeniul științei și inovațiilor.

Pentru a aprofunda și completa studiul privind comunicarea științifică în Republica Moldova am inițiat o cercetare empirico-sociologică, astfel încît viziunile interlocutorilor/respondenților să prezinte situația actuală reală din republica noastră. Am considerat că interviul va fi calea cea mai eficientă de obținere a informației, pornind de la scopurile și obiectivele propuse. În același timp am ținut cont și de cuvintele de aur, potrivit cărora: "doar în discuție se naște adevărul". Adică, numai întretinînd o convorbire ne putem da seama de lucruri pe care le considerăm neimportante, apar idei noi și, nu în ultimul rînd, aflăm situația reală, așa cum este ea de fapt (putem depista dacă interlocutorul minte sau încearcă să ascundă niște subtilități). Scopul și obiectivele studiului au fost axate pe convingerea existenței comunicării științifice în țara noastră și de rolul bibliotecii, ca parte indispensabilă a sistemului informațional-comunicațional (sunt păreri precum că la noi comunicare științifică nu există); modul în care este organizată activitatea științifică în prezent; care este rolul resurselor informaționale în comunicarea științifică; cum se desfășoară activitatea științifică prin prisma formelor comunicării științifice; care ar fi perspectivele dezvoltării în republica noastră. Grupul țintă l-au reprezentat specialiștii din domeniul jurnalisticii, care convențional/formal alcătuiesc cîteva grupuri specifice: absolvenții ai Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, ocupîndu-se în prezent de aspectele teoretice ale domeniului; cei care sunt încadrați în activitatea științifică și în alte domenii și, nu în ultimul rînd, masteranzi, doctoranzi ai facultății. (Din cauza refuzului unor persoane de a-și expune părerea vizavi de comunicarea științifică de la noi din țară, în special cum se prezintă însuși (însăși) – ca participant activ/pasiv al procesului; eșantionul a suportat cîteva modificări care, însă, nu i-a simplificat deloc din reprezentativitate). Voi argumenta rolul resurselor informaționale în activitatea științifică, prezentînd cîteva opinii/puncte de vedere ale interlocutorilor, inclusiv de-

monstrând că *biblioteca este un participant activ al procesului de comunicare științifică*.

În opinia dlui **Constantin Marin, dr. hab. în șt. politice**, decan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, comunicarea științifică o dezvoltă oricine, chiar dacă uneori nu conștientizează acest fapt. Referindu-se la rolul resurselor informaționale, a menționat că "resursele cercetării științifice au diferite expresii: articolele și cărțile științifice, rapoartele la diferite conferințe științifice naționale și internaționale etc. Resursele informaționale sunt utilizate la maximum, încât procesul comunicării științifice la facultate se realizează destul de eficient, adică există feedback-ul între știință și cercetarea științifică". O altă idee ar fi crearea bibliotecii electronice, care ar putea fi accesată prin rețeaua Intranet. Atunci studentul, indiferent de locul aflării sale în universitate, va consulta rapid sursa care îl interesează. Astfel rezultatele cercetărilor științifice ar ajunge mult mai repede la studenți. Ar fi bine ca și tezele de licență și cele de masterat să fie puse în acces, pentru că ele sunt niște cercetări științifice, bineînțeles, nu de interes general, ci pentru un interes corporativ. Totodată, s-ar face mai ușor identificarea problemelor copierii și plagierii din partea studenților. De aici rezultă că anume așa s-ar putea schimba rolul cercetării efectuate de către studenți; să nu fie niște scopuri în sine, ci ideea de a cerceta, acestea având rezultat, efect. Eficiență este atunci când beneficiarii utilizează *resursele informaționale*, efortul pe care l-a depus cercetătorul este deja preluat de către altcineva, astfel completând cercetarea, sau din contra, negând ideile expuse și aducând argumente pentru altele mai convingătoare – impactul cercetării. În fine, *biblioteca este un actor al procesului de comunicare științifică*, aceasta nefiind doar un depozit de carte, ci un generator de cunoștințe – lucru care se datorează conformării timpului, reorganizării funcțiilor pe care le îndeplinește.

Victor Moraru, dr. hab. în șt. politice, a menționat că *activitatea ști-*

ințifică, în general, este acea activitate care presupune traducerea unor idei, soluționarea unor probleme, enumerarea unor ipoteze și verificarea lor. Când vorbim despre comunicarea științifică avem în vedere producerea unor mesaje cu finalitate științifică. În definitiv, știința, după cum se declară și de la tribunele înalte, este cea care ar putea să asigure o dezvoltare eficientă a societății. Cu toate acestea, nu putem vorbi, deocamdată, de o dezvoltare multilaterală a cercetării științifice la noi. Putem vorbi de faptul existenței unui număr mic de oameni pasionați cu adevărat care se consacră activității științifice. Situația economică reală din instituțiile care sunt preocupate de cercetări științifice demonstrează o insuficiență a resurselor, și atunci, evident, apare un număr foarte limitat de lucrări științifice, care ar putea fi considerate acele canale prin care se realizează comunicarea științifică. Dacă am raporta nivelul comunicațiilor științifice apărute la noi cu cel din lumea întreagă, ne dăm bine seama de numărul neînsemnat al acestora în RM. Tocmai de aceea putem vorbi despre o *insuficiență a comunicării științifice la noi*. Dacă e să ne referim la *resursele informaționale* utilizate în cadrul activității științifice, acestea ar fi, "în primul rând, publicațiile periodice, care asigură o cunoaștere operativă a problemelor din domeniu; monografiile, culegerile științifice, reprezintă surse nu mai puțin importante. În ceea ce privește comunicarea științifică prin INTERNET, o importanță deosebită prezintă poșta electronică, e-mail-ul; datorită căreia putem conta mult pe schimbul de informații din partea colegilor de peste hotare. Un interes deosebit îl prezintă site-urile cu informație despre conferințele care se organizează în diferite părți ale lumii. Se poate afla numele cercetătorilor care vor participa la aceste conferințe, profesorii, conținutul comunicărilor ținute". Din partea bibliotecii, dl V. Moraru așteaptă noi colecții de literatură științifică, noi reviste științifice și nu în ultimă instanță noi pagini care ar putea fi accesate pe Internet.

Mihai Guzun, dr. conf., șef catedră

Jurnalism e de părerea că la noi nu există un studiu despre știința ziaristică din Moldova. Cimpul mediatic și zona informațională își așteaptă cercetătorii și încă nu s-au găsit dintre cei curajoși care s-ar preocupa de asemenea probleme. În procesul cercetării științifice persoanele utilizează mai mult resursele informaționale tradiționale, decât cele electronice, verificând datele din fiecare sursă, punând la îndoială orice informație.

Ala Roșca, dr. hab. în științe politice, șef catedră Relații internaționale, Facultatea relații internaționale, științe politice și administrative, afirmă că "utilizarea resurselor informaționale se realizează la maximum, folosind mai ales resursele electronice. "Oricum, trebuie să mergi la surse credibile, indiferent sunt acestea în format electronic sau tradițional". În ceea ce privește comunicarea științifică din republica noastră e de părerea că "la noi, practic, nu există procesul de comunicare științifică, deoarece nu există feed-back-ul. Este foarte greu să faci o cercetare științifică într-un mediu ca al nostru. La noi nu există încă piață științifică. În sensul bun al cuvântului – concurență, selectivitate, posibilitatea afirmării etc."

Silvia Grossu, dr. conf. univ., catedra Comunicare, Facultatea jurnalism și științe ale comunicării, consideră că *rolul resursele informaționale în activitatea de cercetare este primordial, or anume biblioteca este aceea care le pune la dispoziția noastră*. Totodată este salutabilă intenția de a antrena tineretul în cercetarea științifică, de a dezvolta studenților spiritul creativ prin formarea deprinderilor de consultare a surselor, de a le cultiva gustul cercetărilor directe (consultarea documentelor de arhivă, a publicațiilor periodice, a memoriilor), care suplinesc unele lacune. Pentru că la noi se întâmplă, deseori, că beneficiarii caută materiale "de-a gata" prin Internet sau citează operele din lucrările altor autori, fără ca să le consulte personal.

Ludmila Ostrovețchi, magistru în jurnalistică, doctorandă, lector asociat, afirmă că: "resursele informaționale electronice îmi facilitează foarte mult

activitatea științifică, deoarece schimbul de informații se produce mult mai rapid și deseori poți afla "informații de ultimă oră" din domeniile care mă interesează. Asta însă nu înseamnă că eu ignor sursele tradiționale".

Astfel, studiul efectuat demonstrează o dată în plus că bibliotecile trebuie să joace un rol deosebit în favoarea reformei care asigură circulația liberă și gratuită a informației științifice: ele trebuie să informeze și să sensibilizeze universitățile, în general, și cercetătorii științifici, în particular, despre noile oportunități; să asimileze toate capacitățile noi, necesare pentru efectuarea activităților tradiționale într-o formă nouă. Biblioteca USM asigură posibilități de a consulta reviste științifice on-line, grație aportului INTAS-PERI care oferă acces la patru baze de date științifice (PERI este un program destinat familiarizării cercetătorilor din spațiul CSI cu informația științifică), precum și EBSCO, care oferă posibilitatea consultării a opt baze de date on-line și off-line, precum și alte cinci baze de date locale.

Sistemul informațional biblioteconomic a fost influențat de apariția și diversificarea resurselor informaționale comunicative. Au apărut documente electronice cu tematică socială și științifică, care există doar în varianta electronică. Una dintre sarcinile primordiale ale bibliotecii este înregistrarea și descrierea totalității documentelor științifice, organizând cataloage electronice, baze de date, bănci de date etc. Astfel sistemelor infodocumentare le revine oportunitatea de a forma deprinderi de utilizare a bibliotecii (abilități de a găsi informația din resursele bibliotecii vs capacitatea/posibilitatea folosirii efective și eficiente a informației). Misiunea bibliotecii se reconturează, oferind șansa creării unui mediu adecvat pentru dezvoltare. Organizarea sistemului comunicațiilor științifice a înregistrat, în ultimii ani, o regândire a fluxului de activități și utilizarea acestora pentru predare și învățare. Concomitent cu regândirea activităților bibliotecarii își definesc și rolul în cadrul SCS; în comunitatea pe care o deservesc.